

Nr 265.

Av herrar **Hansson** i Stockholm och **Eriksson** i Grängesberg,
i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 3, med förslag till lag om rätt till litterära och musikaliska verk m. m.

I proposition nr 3 har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att antaga ett förslag till lag om rätt till verk av bildande konst, enligt vilken auktorsrätt skulle skyddas för teckning och annan grafisk konst, målar-konst, bildhuggarekonst samt byggnadskonst, dock att alster av konsthantverk och konstindustri icke skulle vara föremål för skydd enligt denna lag.

I av särskilt tillkallade sakkunniga avgivet betänkande den 28 juli 1914 förordas emellertid skydd jämväl för konsthantverk och konstindustri. De sakkunnigas motivering är angiven i deras betänkande sid. 155—163. Ur detta betänkande framgår jämväl att två av de största sammanslutningarna på konsthantverkets område, nämligen Svenska Slöjdföreningen och Konsthantverkarnas Gille i framställningar till sakkunniga påkallat skydd i förevarande avseende. De sakkunniges förslag har tillstyrkts av Patent- och registreringsverket i denna del. Kommerskollegium har efter hörande av föreningar, bolag och enskilda näringsidkare tillstyrkt förslaget i vad gäller *konsthantverk*, men för *konstindustriens* del endast vad beträffar möbeltillverkningen och guldsmidet på grund av det motstånd mot förslaget, som från målsmän för andra industrigrenar än dessa rests mot lagförslaget.

Departementschefen har visserligen funnit de sakkunnigas förslag vara synnerligen beaktansvärda, men dock ansett att införandet av skyddet icke bör ifrågakomma för sådana arter av konstslöjd, vilkas utövare icke önska sådant skydd, eller med andra ord industriidkare utanför guldsmeds- och möbelbranscherna. Då det emellertid synts departements-

chefen vålla svårigheter att låta skyddet gälla endast en begränsad del av konstslöjden, har han funnit lämpligare att helt och hållet undantaga konsthantverk och konstindustri från skyddet.

Denna opportunistiska synpunkt kan näppeligen få vara bestämmande vid en lagstiftning av ifrågavarande slag.

Konstslöjden består dels av konsthantverk, bedrivet av självständigt arbetande konstnärer och hantverkare, vanligen i egna verkstäder, dels också av konstindustri, som bedriver fabriksmässig tillverkning av föremål, vilka under fyllandet av ett praktiskt behov därjämte genom sin utstyrsel syfta till en estetisk verkan. På grund av att en del av industriens företrädare ur krasst ekonomiska synpunkter önska frihet från lagbestämmelser i nu berörda avseende, skulle alla vårt lands konsthantverkare ställas utanför det skydd, man vill tillerkänna andra konstidkare. Att ett alster av konsthantverk är fullt ut i samma behov av skydd som andra konstverk, synes oss emellertid otvivelaktigt. Ja, ett alster av konsthantverk kan till och med vara i *större* behov av skydd. Ty medan det i praktiken relativt sällan förekommer att t. ex. en målning är föremål för olaglig kopiering, är det tyvärr ytterst vanligt att alster av konsthantverk på grund av den större lättheten att efterbilda dem, illojalt kopieras. Från Sveriges konsthantverkare hörs synnerligen ofta beklaganden om att produkterna av deras andliga verksamhet av fabriker kopieras för avsalu.

Vi kunna heller icke finna varför icke en konsthantverkare skulle ha samma auktorsrätt som enligt det nya lagförslaget tillkommer utövare av fri konst, då det numera torde vara allmänt erkänt, att deras alster konstnärligt sett kunna vara av fullt ut lika högt värde och då för övrigt konsthantverk bedrivs även av framstående målare, bildhuggare och arkitekter parallellt med deras övriga arbete.

Vad industriens invändningar mot skyddet beträffar, så synes det oss oriktigt att taga den stora hänsyn till dessa, som den kungl. propositionen visar. Man måste komma ihåg, att konstverksrätten är en auktorsrätt som bör skyddas mot industriens illojala tillgrepp. En frihet, som tillåter industrien att opåtalat för egen vinning profitera av konsthantverkarnas eller inom konstindustrien sysselsatta målares, skulptörers och arkitekters andliga arbeten, bör det icke ligga i en kulturnations intresse att bibehålla. Så vitt vi ha oss bekant, finnes också konstverkskydd för alster av konstindustri och konsthantverk i de flesta Europas nationer.

Frågan om konstverksskydd är icke i första rummet en ekonomisk fråga, där man bör taga större hänsyn till ekonomiska företagares — pro-

fitörernas — fördel än till konsthantverkarnas — de andliga upphovsmännens. Ty de intressen, man i det förra fallet tager hänsyn till, äro icke blott ur kulturell synpunkt betänkliga, utan även ur ekonomisk synpunkt orättmätiga. Konstindustrien i de flesta kulturländer kännetecknas för närvarande av en strävan efter bättre konstnärlig utdanning i rationell anslutning till det praktiska ändamålet, vunnen genom en samvetsgrann bearbetning av egna uppslag. Man har funnit att det i längden icke går att uteslutande tänka på att med minsta besvär förtjäna pengar, ty då riskerar man till slut att råka i ett tillstånd, då man icke längre kan förtjäna. Det bästa medlet i konkurrensen anser man i stället vara varornas goda kvalitet och med kvalitet menar man i konstindustrien även utstyrseln, formen.

I Tyskland och Österrike-Ungern, där denna strävan först fått sin nuvarande sociala bredd, har staten på olika sätt understött de experiment och ansatser som i detta avseende gjorts, och i England och Frankrike, där man under kriget insett de av dessa fientliga länder producerade kvalitetsvarornas stora konkurrenskraft, har man nu börjat med stor beslutsamhet från myndigheternas sida söka befrämja inhemska motsvarigheter till de tyska och österrikiska konstindustriella organisationerna.

Den konstnärliga utstyrseln, har man där sagt sig, är ett handelsvärde som på allt sätt måste uppmuntras. Men detta handelsvärde kan aldrig uppstå annat än genom självständiga initiativ från konstindustriernas sida, avseende en förbättring av varornas kvalitet även i konstnärligt avseende.

Detta så mycket mera som de enda former av konst, som i genomgripande grad kunna komma folket omedelbart till godo, äro konsthantverket och konstindustrien.

Av anförda skäl anse vi att det föreliggande förslaget till lag om rätt till verk av bildande konst bör omfatta jämväl alster av konstindustri och konsthantverk. Härvid vilja vi likväl påpeka, att det icke torde vara nödvändigt eller ens lämpligt att giva dessa begrepp fullt så utsträckt omfattning, som av de sakkunniga föreslagits, varigenom varje mönster, även det enklaste nyttomönster, skulle innefattas under denna lag. Snarare torde det vara lämpligt att uppdraga en viss gräns, i vilket avseende vi tillåta oss hänvisa till vad härom yttras av Patent- och registreringsverket i dess utlåtande över de sakkunnigas förslag. Ehuru det är oss fullkomligt klart, att svårigheter i enskilda fall kunna uppstå vid uppdragande av dessa gränser, vilja vi å andra sidan påpeka, att dessa svårigheter redan i nästan lika hög grad förefinnas, om lagen skulle få den i kungl. propositionen föreslagna lydelsen. Det är nämligen inga-

lunda lätt, att i varje fall uppdraga gränsen mellan fri konst och en viss gren av konsthantverket, t. ex. att avgöra om en urna utan figural dekoration men med konstnärlig fullödig form, utförd av en skulptör och avsedd för industriell reproducering i gjutjärn, är ett alster av skulptur eller av konsthantverk. Ett stort antal liknande exempel kunde nämnas, t. ex. inom keramiken, gravvårdskonsten etc.

Det torde i varje fall vara behöfligt, att dessa mål hänskjutas till viss domstol, förstärkt med sakkunniga ledamöter, och tillåta vi oss härutinnan förorda, att rätt domstol må vara Stockholms rådstuvurätt förstärkt med tre sakkunniga ledamöter, i överensstämmelse med praxis t. ex. beträffande vissa patentmål.

Med anledning av vad ovan anförts hemställes,

dels att 1 § i Kungl. Maj:ts förslag till lag om rätt till verk av bildande konst skall erhålla följande lydelse:

enligt de här nedan givna bestämmelser skyddas rätten till verk av bildande konst, såsom teckning och annan grafisk konst, målarkonst, bildhuggarkonst och byggnadskonst samt alster av konsthantverk och konstindustri;

och dels att i lagen införes en särskild bestämmelse om rätt domstol för mål rörande vad som är att hänföra till genom denna lag skyddade verk och alster.

Stockholm den 23 januari 1919.

P. Albin Hansson.

Bernh. Eriksson.
